{œÿ†ÿæ fê Óµÿæ Ì `ÿ¢ÿ {¯ÿæÌ : FLÿ þàÿ¿æßœÿ

ରବୀନ୍ଦ୍ର କୁମାର ବେହୁରିଆ

ଜୀବନରୁ ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାହାକୁ ନେଇ ଅନେକ ଆଶଙ୍କା, ଉଦ୍‌ବେଗ ଓ ବିବାଦ ସେ ହେଉଛନ୍ତି ନେତାଜୀ ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ । ଖ୍ରୀ:୧୮୯୭ ଜାନୁଆରୀ ୨୩ ତାରିଖରେ କଟକସ୍ଥ ଓଡ଼ିଆ ବଜାରର ଏକ ପୁରୁଣା ଦୋମହଲା କୋଠାଘରେ ସୁଭାଷଙ୍କ ଜନ୍ମ । ଏବେ ତାହା 'ନେତାଜୀ ସେବା ସଦନ' ନାମରେ ପରିଚିତ । ସୁଭାଷଙ୍କ ପିତା ଜାନକୀନାଥ ବୋଷ ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଆଇନଜୀବୀ ଓ ମାତା ଜଣେ ମହୀୟସୀ ଧର୍ମ ପରାୟଣା ମହିଳା ଥିଲେ । ପିତାମାତା ଉଭୟଙ୍କ ଆଦର୍ଶ ଓ ପ୍ରେରଣାର ପ୍ରଭାବ ବଳରେ ସୁଭାଷ ବାଲ୍ୟକାଳରୁ ସରଳ, ନିରାଡ଼ମ୍ବର ନିଷ୍ପାପର ଜୀବନଯାପନରେ ବ୍ରତୀ ଥିଲେ । ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା ପରେ ପିତା ସୁଭାଷଙ୍କୁ ସ୍ଥାନୀୟ ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜିଏଟ୍‌ରେ ନାମ ଲେଖାଇଲେ ।

ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜିଏଟ ସ୍କୁଲରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଥିବା ସମୟରେ କିଶୋର ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଆଦର୍ଶର ସନ୍ଧାନ କରିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ସ୍ୱାମୀ ବିବେକାନନ୍ଦ ଥିଲେ ସାରା ଦେଶର ଯୁବକଙ୍କ ଆଦର୍ଶ । ସ୍ୱାମିଜୀଙ୍କ ସାଧନା ଓ ଓଜସ୍ୱିନୀ ବକ୍ତୃତା ବହୁ ଯୁବକଙ୍କୁ ସେତେବେଳେ ପରାଧୀନ ଭାରତରେ ପ୍ରେରଣା ଦେଉଥିଲା । ଘଟଣାକ୍ରମେ କିଶୋର ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ୱାମୀ ବିବେକାନନ୍ଦଙ୍କ ରଚନାବଳୀ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ ଏବଂ ସେଇଥିରୁ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଆଦର୍ଶ ବାଛି ନେଲେ । ମାନବସେବା ଭିତରେ ଭାରତବାସୀଙ୍କ ସେବାକୁ ସ୍ୱାମୀ ବିବେକାନନ୍ଦ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଦେଇଥିଲେ । ଭାରତବାସୀଙ୍କୁ ସେ ଉପଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ବଜ୍ର ଗମ୍ଭୀର ସ୍ୱରରେ କୁହ – 'ଉଲଗ୍ନ ଭାରତବାସୀ, ନିରକ୍ଷର ଭାରତବାସୀ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭାରତବାସୀ, ମେହେନ୍ତର ଭାରତବାସୀ ସମସ୍ତେ ମୋ ଭାଇ ।' ଏହା ହିଁ ହେଲା କିଶୋର ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଜୀବନର ଆଦର୍ଶ ।

ସୁଭାଷ ଖ୍ରୀ:୧୯୧୩ରେ ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜିଏଟରୁ ଏଣ୍ଟ୍ରାନ୍ସ ପରୀକ୍ଷାରେ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରି ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ । ଏହାପରେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ପାଇଁ କଲିକତା ପ୍ରେସିଡ଼େନ୍ସି କଲେଜରେ ତାଙ୍କ ନାମ ଲେଖା ହେଲା । ସେ ବି.ଏ. ଶ୍ରେଣୀରେ ଛାତ୍ର ଥିବାବେଳେ 'ଓଟନ୍' ନାମରେ ଜଣେ ଇଂରାଜୀ ଅଧ୍ୟାପକ ଶିକ୍ଷାଦାନ ସମୟରେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ କଟାକ୍ଷ ପୂର୍ବକ କହିଥିଲେ, 'ତୁମେ ଭାରତୀୟଗୁଡ଼ାକ ପଶୁ ।' ଯେଉଁ ସୁଭାଷଙ୍କ ଧମନୀରେ ବୀର ରକ୍ତ ପ୍ରବାହିତ ସେ କ'ଣ ଏ ପ୍ରକାର କଟୁ ଉକ୍ତି ସହି ପାରନ୍ତେ ? ଏହାର ପ୍ରତିବାଦରେ ସୁଭାଷଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ କଲେଜରେ ଧର୍ମଘଟ ହେଲା ଏବଂ ସୁଭାଷ କଲେଜରୁ ବହିଷ୍କୃତ ହେଲେ । କିନ୍ତୁ ଉଦାରଚେତା ସାର୍ ଆଶୁତୋଷ ମୁଖାର୍ଜୀଙ୍କ ପ୍ରଭାବ ଫଳରେ ପୁନର୍ବାର ତାଙ୍କ ନାମ କଲେଜରେ ରହିଲା । ସେ ବି.ଏ. ପରୀକ୍ଷାରେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରି ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ । ଏହାପରେ ଉଚ୍ଚତର ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ସେ କେମ୍ବ୍ରିଜ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଧ୍ୟୟନ କଲେ ଏବଂ ଶେଷରେ ଭାରତୀୟ ସିଭିଲ୍ ସର୍ଭିସ୍ ପରୀକ୍ଷାରେ ଚତୁର୍ଥ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରି ଖ୍ରୀ:୧୯୨୦ରେ ଭାରତ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କଲେ ।

ଯୁବକ ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ଆଇ.ସି.ଏସ୍. (ଇଣ୍ଡିଆନ ସିଭିଲ ସର୍ଭିସ) ଚାକିରିରୁ ଶେଷରେ ଇସ୍ତଫା ଦେଇ ଭାରତରେ ପହଞ୍ଚିବାବେଳେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଆରମ୍ଭ ହେଉଥିଲା । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଓ ଦେଶବନ୍ଧୁ ଚିତ୍ତରଂଜନ ଦାସଙ୍କ ପରାମର୍ଶକ୍ରମେ ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ସକ୍ରିୟ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ବେଳକୁ ପଣ୍ଡିତ ଜବାହରଲାଲ ନେହେରୁ ଓ ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ଭାରତର ବାମପନ୍ଥୀ ଯୁବ ନେତୃତ୍ୱର ଅଗ୍ରଭାଗରେ ରହିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ନୀତିଗତ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ଦୁଇ ଜଣ ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ଅଗ୍ରଗାମୀ ଯୁବକ ଭାବରେ ପରିଚିତ ଥିଲେ ।

୧୯୨୮ରେ କଲିକତାଠାରେ କଂଗ୍ରେସ ବାର୍ଷିକ ଅଧିବେଶନରେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକଙ୍କ ମୁଖ୍ୟ ସେନାପତି ଦେଶର ସୁଭାଷଚନ୍ଦ୍ର, ଯେତେବେଳେ ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ଦାବି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଗତ କଲେ ତାହା ସମସ୍ତଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲା । ଖ୍ରୀ:୧୯୨୯ରେ କଂଗ୍ରେସ ଅଧିବେଶନରେ ସେ ଆଉ ପାଦେ ଆଗକୁ ଯାଇ ଦେଶରେ ଏକ ସାମନ୍ତରାଳ ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କୃଷକ ଓ ଶ୍ରମିକଙ୍କୁ ସଂଗଠିତ କରିବା ପାଇଁ ଆହ୍ୱାନ ଦେଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବିପ୍ଲବୀ ଜୀବନର ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ସେ ଯେତେବେଳେ ଖ୍ରୀ:୧୯୩୩ରୁ ୧୯୩୭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତରୁ ଯାଇ ବିଦେଶରେ ରହିଲେ ଓ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ନେତାମାନଙ୍କ ସହିତ ଭାରତର ପ୍ରତିନିଧି ରୂପେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଆରମ୍ଭ କଲେ । ସେତେବେଳକୁ ରାଜନୈତିକ ନେତା ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ରାଜନୀତି ପରିପକ୍ୱତା ହାସଲ କରି ସାରିଥିଲେ । ଯଦି ଯୁଦ୍ଧ ହୁଏ ତେବେ ଭାରତକୁ ସ୍ୱାଧୀନ କରିବା ପାଇଁ ଦେଶକୁ ପରାଧୀନ କରି ରଖିଥିବା ଦେଶର ଶତ୍ରୁପକ୍ଷ ଦେଶର ସାହାଯ୍ୟ ନେବା ଉଚିତ ବୋଲି ଥିଲା ତାଙ୍କର ମତ । ଯୁଦ୍ଧ ଓ ଶାନ୍ତି ବେଳେ ଭାରତ ଭଳି ଦେଶର ନୀତି କ'ଣ ହେବ ତାହା ସେ ଚିନ୍ତା କରି ସାରିଥିଲେ ।

ଖ୍ରୀ:୧୯୩୮ରେ ଭାରତବାସୀଙ୍କ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ରାଜନୈତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ସେ ସଭାପତି ସମ୍ମାନରେ ଅଳଙ୍କୃତ ହେଲେ । ମାତ୍ର ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ବିରୋଧରେ ନଯାଇ ସେ ସେହି ପଦବୀରୁ ଇସ୍ତଫା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଖ୍ରୀ:୧୯୩୯ରେ ତ୍ରିପୁରା କଂଗ୍ରେସରେ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କୁ ଭାରତ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବା ନିମନ୍ତେ ଚରମ ପତ୍ର ଦେବାପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ ଏବଂ ସେହିବର୍ଷ ନାଗପୁରଠାରେ ଭାରତବାସୀଙ୍କୁ ସମସ୍ତ କ୍ଷମତା ଦେବାପାଇଁ ଆହ୍ୱାନ ଦେଲେ । ସେତେବେଳକୁ ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ତେଣୁ ସେ କଂଗ୍ରେସ ଛାଡ଼ି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରାଜନୈତିକ ଦଳ 'ଫରୱାର୍ଡ଼ ବ୍ଲକ' ଗଢ଼ି ବାମପନ୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ସଂଗଠିତ ହେବାପାଇଁ ଆହ୍ୱାନ ଦେଲେ । ଭାରତବର୍ଷରେ ଏହାଥିଲା ତାଙ୍କ ରାଜନୈତିକ ଜୀବନର ଶେଷ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ଖ୍ରୀ:୧୯୪୦ରେ କଲିକତାରେ ଅନ୍ତରୀଣ ବନ୍ଦୀ ରୂପେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିବା ସମୟରେ ଦିନେ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ଜଗୁଆଳି ଗୋରା ଫଉଜଙ୍କ ଅଜ୍ଞାତରେ ଛଦ୍ମବେଶରେ ଭାରତଛାଡ଼ି ପେଶୱାର ବାଟେ ଇଟାଲୀ ଓ ଜର୍ମାନୀରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଖ୍ରୀ:୧୯୪୧ ମଧ୍ୟଭାଗରେ ବର୍ଲିନରେ ପହଞ୍ଚି ସେତବେଳର ଜର୍ମାନୀର ଏକଛତ୍ର ଶାସକ ହିଟଲର ଓ ଇଟାଲିର ମୁସୋଲିନଙ୍କୁ ଭେଟି କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିଥିଲେ । ଜର୍ମାନୀରେ ସେ ଭାରତ ଅଧିବାସୀ ତଥା ଯୁଦ୍ଧବନ୍ଦୀ ଭାରତୀୟଙ୍କୁ ନେଇ ଏକ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତ ସରକାର ଗଠନ କରିବା ପାଇଁ ଚାହିଁଥିଲେ । ମାତ୍ର ଏଥିରେ ହିଟଲର ଓ ମୁସୋଲିନ ରାଜି ହେଲେ ନାହିଁ । ବିପ୍ଲବୀ ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ସେଠାରେ ତିନି ହଜାରେ ଭାରତୀୟଙ୍କୁ ବାଛି ଏକ ଭାରତୀୟ କେନ୍ଦ୍ର ସଂସ୍ଥା ଗଠନ କରିଥିଲେ । ସେହିଠାରେ ସେ ନେତାଜୀ ପଦବୀରେ ଭୂଷିତ ହେଲେ । ଜୟହିନ୍ଦ୍ ଧ୍ୱନି ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହେଲା । ନେତାଜୀ ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ଜର୍ମାନୀର ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ବର୍ଷ ରହିବା ଭିତରେ ହିଟଲରଙ୍କଠାରୁ କୌଣସି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ନପାଇ ଜାପାନ ଚାଲି ଆସିଲେ । ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ବିଦେଶରେ ବନ୍ଦୀ ଥିବା ଭାରତୀୟ ଯୁଦ୍ଧବନ୍ଦୀଙ୍କ ସହାୟତାରେ ସୁଭାଷ ସିଙ୍ଗାପୁରଠାରେ 'ଆଜାଦ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜ' ଓ ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ସରକାର ଗଠନ କଲେ । ଖ୍ରୀ:୧୯୪୩ ଅକ୍ଟୋବର ୨୧ରେ ନେତାଜୀ 'ଆଜାଦ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜ'ର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସେନାଧ୍ୟକ୍ଷ ହେଲେ । ପ୍ରଥମ 'ଆଜାଦ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜ' ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବି.ଏ.ସି. ଚାଟାର୍ଜୀ, ଏସ୍.ଏ. ଆୟାର, ଏଲ୍.କେ. ଅଜିଜ ମହମ୍ମଦ ଖାଁ, ଏନ୍.ଏସ୍. ଭଗତ, ଏମ୍.ଜେ. କିଆନି, ଗୁଲଜାର ସିଂ, ହୋସେନ କାଦର ସାହା, ନୱାଜ ଖାଁ ପ୍ରମୁଖଙ୍କ ନାମ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ । ଡଃ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସ୍ୱାମୀନାଥନଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ପାଞ୍ଚଶହ ମହିଳା ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ନେଇ ଏକ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଗଠିତ ହେଲା । ଅକ୍ଷଶକ୍ତି ତଥା ଥାଇଲାଣ୍ଡ, ବର୍ମା, ଫିଲିପାଇନ ପ୍ରଭୃତି ପୂର୍ବ ଏସିଆର ଦେଶମାନେ 'ଆଜାଦ ହିନ୍ଦ୍ ସରକାର'ଙ୍କୁ ସ୍ୱୀକାର କଲେ । ନେତାଜୀ ସୁଭାଷଙ୍କ 'ଦିଲ୍ଲୀ ଚଲୋ' ଓ 'ଜୟହିନ୍ଦ୍' ଧ୍ୱନି ସହ ତାଙ୍କର ସେନାବାହିନୀ ଭାରତ ଅଭିମୁଖେ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ । ଖ୍ରୀ:୧୯୪୫ରେ ଭାରତ ପୂର୍ବ ସୀମାନ୍ତରେ ମଣିପୁର ଦଖଲ କଲେ । ଶେଷରେ ନାନା ପ୍ରତିକୂଳ ଅବସ୍ଥାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ କୋହିମାଠାରୁ ଆଉ ଅଗ୍ରସର ହୋଇପାରିନଥିଲେ । ତତ୍ପରେ ନେତାଜୀ ତାଙ୍କର କେତେକ ବିଶ୍ୱସ୍ତ କର୍ମୀଙ୍କ ସହ ବ୍ୟାଙ୍କକରୁ ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ଜାପାନ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ ସମୟରେ ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ପ୍ରାଣ ହରାଇଥିବା ସମ୍ବାଦ ଜାପାନ ଖବରକାଗଜମାନଙ୍କରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ଅପରପକ୍ଷରେ ନେତାଜୀଙ୍କ ପୁତୁରା ଶିଶିର ବୋଷଙ୍କ ପ୍ରଣୀତ 'ବେକନ ଏକ୍ରସ ଏସିଆ' ପୁସ୍ତକର ବିବରଣୀ ଅନୁଯାୟୀ ନେତାଜୀ ମାଞ୍ଚୁରିଆର ଡାଇରେନକୁ ଏକ ସାମରିକ ବିମାନ ଯୋଗେ ଯାଉଥିଲାବେଳେ ବିମାନରେ ନିଆଁ ଲାଗି ଯିବାରୁ ୧୯୪୪ ଅଗଷ୍ଟ ମାସରେ ତାଙ୍କର ପରଲୋକ ହୋଇଥିଲା ।

ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ

ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନ ହେଲା । ଗୋଟିଏ ଶତାବ୍ଦୀର ସକ୍ରିୟ ବଳିଦାନ ପର୍ବର ନବଦିଗନ୍ତ ଉନ୍ମୋଚିତ ହେଲା । ବାରିଷ୍ଟର ମୋହନ ଦାସ କରମ ଚାନ୍ଦ ଗାନ୍ଧୀ ନେକ୍‌ଟାଇ ସୁଟ୍ ଛାଡ଼ି ଆଣ୍ଠୁ ଲୁଚୁ ନଥିବା ଖଦଡ଼ ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ହାତରେ ଖଣ୍ଡିଏ ବାଡ଼ି ଧରି ଦେଶର କୋଣେ କୋଣେ ଯେଉଁ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସର ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟିକଲେ ଏବଂ ଅହିଂସା ପ୍ରତିରୋଧ ପାଇଁ ଯେଉଁ ଅଚିନ୍ତନୀୟ ଜାଗୃତିର ପ୍ଲାବନ ଘଟାଇଲେ, ସେଥିରେ ସମସ୍ତ ଜାତି, ଧର୍ମ, ବର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ବିଶେଷରେ ସାମିଲ ହୋଇଗଲେ । ଆଇ.ସି.ଏସ୍. ଚାକିରିର ମୋହ ଛାଡ଼ି ସୁଭାଷ ବୋଷ ଆସିଲେ । ଗାନ୍ଧୀ ହେଲେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ । ସୁଭାଷ ହେଲେ ନେତାଜୀ ।

ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ନେତାଜୀଙ୍କ ଜୀବନର ଆଭିମୁଖ୍ୟକୁ ଆମେ ଠିକ୍ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ କରିବା ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ । ନେତାଜୀ ସୁଭାଷ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱ ପ୍ରତି ଆଦୌ ଆହ୍ୱାନ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି କି ତାଙ୍କର ଆନୁଗତ୍ୟକୁ କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ କରିନାହାନ୍ତି । ନେତାଜୀ ହିଁ ପ୍ରଥମେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଜାତିର ପିତା ବୋଲି ଅଭିହିତ କରିଥିଲେ । ସଂପ୍ରତି କେତେକ ଏଥିରେ ଆପତ୍ତି ଅଭିଯୋଗ କରିବା ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର କଥା । ନେତାଜୀ ହିଁ ପ୍ରଥମେ ସିଂଙ୍ଗାପୁରରେ ତ୍ରିରଙ୍ଗା ପତାକା ଉଡ଼ାଇଥିଲେ । ସେହି ଅରଟ ଚିହ୍ନିତ ତ୍ରିରଙ୍ଗା ପତାକାକୁ କଂଗ୍ରେସ ତା'ର 'ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ'ର ପ୍ରତୀକ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା । ସେହି ପତାକା ତଳେ ସମଗ୍ର ଦେଶବାସୀ ଏକ ମନପ୍ରାଣ ହୋଇ ଏକଜୁଟ ହୋଇଥିଲେ । ଜାତୀୟତାବାଦର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଥିଲା ସେଇ ଅରଟ ଚିହ୍ନିତ ତ୍ରିରଙ୍ଗା ପତାକା । ନେତାଜୀଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ 'ଆଜାଦ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜ' ସେଇ ପତାକାକୁ ଅଭିବାଦନ ଜଣାଇବା ପାଇଁ ସାମରିକ ସାଜସଜ୍ଜାରେ ବିଭୂଷିତ ହୋଇଥିଲେ । ନେତାଜୀଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ଦୁଇଟି ଶକ୍ତିର ବିକାଶ ଘଟିଲା । ଗୋଟିଏ ଅଗଣିତ ଦେଶବାସୀଙ୍କ ଆତ୍ମଶକ୍ତି ଓ ମନୋବଳକୁ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଥିବା ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଅହିଂସା ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଓ ଅନ୍ୟଟି ବିପ୍ଳବୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କ 'ବନ୍ଦେ ମାତରମ୍ ଆନ୍ଦୋଳନ' । ନେତାଜୀ ଅତି ସନ୍ତର୍ପଣରେ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କ ସମସ୍ତ ଚକ୍ରାନ୍ତକୁ ପଣ୍ଡ କରି ଦେଇ ବିଦେଶୀ ମାଟିରେ – ଜର୍ମାନରେ, ଜାପାନରେ, ବର୍ମାରେ ଭାରତୀୟ ଉଦୀୟମାନ ମୁକ୍ତିକାମୀ ଯୁବକମାନଙ୍କୁ ସଂଗଠିତ କରି 'ଆଜାଦ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜ' ଗଢ଼ିଥିଲେ ଏବଂ ଦେଶ ଭିତରେ ଏପରିକି କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ଭିତରେ 'ଫରଓ୍ୱାର୍ଡ଼ ବ୍ଲକ' ନାମରେ ଏକ ଆଗୁଆ ବାହିନୀ ଗଢ଼ି ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭର ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ କରିଥିଲେ । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଯେତେବେଳେ ସାରା ଦେଶରେ ମୁକ୍ତି ଚେତନାର ତଡ଼ିତ ପ୍ରବାହ ଛୁଟିବାକୁ ଲାଗିଲା ଏବଂ ଦେଶ ବାହାରୁ ନେତାଜୀଙ୍କୁ ଅସାମାନ୍ୟ କୌଶଳ ଓ ସାମରିକ ବିଜୟଭେରୀ ଯେତେବେଳେ ମନ୍ଦ୍ର ଗମ୍ଭୀର ସ୍ୱରରେ ନିନାଦିତ ହୋଇଉଠିଲା, ସେତେବେଳେ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ତା'ର ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ପଶାପାଲିକୁ ଉଠାଇ ନେଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କଠାରୁ ସେ କର୍ମଧାରାରେ ଦୂରେଇ ଯାଇ ଚିନ୍ତାଧାରାରେ ଏକାତ୍ମତା ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଅହିଂସା ଦୁର୍ବଳର ଅହିଂସା ନୁହେଁ, ସମର୍ଥ, ଶକ୍ତିମାନ ହିଁ ଅହିଂସାର ଦୁର୍ଜୟ ଶକ୍ତିର ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରେ । ନେତାଜୀ ସେ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଶକ୍ତି ପାଇଁ ଦେଶ ଭିତରୁ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ସୈନିକଙ୍କୁ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ସଂଗଠିତ କରିଥିଲେ । ସ୍ୱାଧୀନତାର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ, ପ୍ରତିପକ୍ଷ ସହିତ ସମକକ୍ଷ ହେବାପାଇଁ ସେ ସାମରିକ ଓ ଆତ୍ମିକ ଶକ୍ତି ସାମର୍ଥ୍ୟର ବୀରତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିଚୟ ଦେଇଥିଲେ ।

ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ସେଦିନ ଯେତେବେଳେ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧର ଏକ ପ୍ରମୁଖ ଅଂଶୀଦାର ଭାବେ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଶକ୍ତି ସହିତ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଯୁଦ୍ଧରତ, ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ସଶସ୍ତ୍ର ଆକ୍ରମଣଦ୍ୱାରା ଭାରତବର୍ଷରୁ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଶକ୍ତିକୁ ହଟାଇବା କେତେଦୂର ଯଥାର୍ଥ ଏବଂ ସମୟୋପଯୋଗୀ ତାହା ଭାବିଲେ ଆଜି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗେ । ଯଦି ସେ ଦିନ ସୁଭାଷଙ୍କର ଏହି ଉଦାର ଆହ୍ୱାନପ୍ରତି ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ସମର୍ଥନ ମିଳିଥାନ୍ତା, ତେବେ ଭାରତରେ ସମାନ୍ତରାଳ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଦ୍ୱାରା ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଧ୍ୱଂସ ସାଧନ କରିବା ସୁଭାଷଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅତି ସହଜସାଧ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତା । ଗାନ୍ଧୀଙ୍କଠାରୁ ସମର୍ଥନ ପରିବର୍ତ୍ତେ କିନ୍ତୁ ସୁଭାଷଙ୍କୁ ମିଳିଥିଲା କଟର୍ ଗାନ୍ଧିବାଦୀଙ୍କ ଶିବିରରୁ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ବିରୋଧ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ତ୍ରିପୁରା କଂଗ୍ରେସରେ ସଭାପତି ପଦରୁ ସୁଭାଷଙ୍କୁ ହଠାଇବା ପାଇଁ ସଭାପତିଙ୍କ ବିନା ଅନୁମୋଦନରେ କଂଗ୍ରେସ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପ୍ରାର୍ଥୀ ରୂପେ ପଟ୍ଟାଭି ସୀତାରାମୟାଙ୍କୁ ମନୋନୀତ କଲେ । ସୁଭାଷ ସଭାପତି ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ । ''ପଟ୍ଟାଭିଙ୍କର ପରାଜୟ ହେଉଛି ମୋର ପରାଜୟ'' ବୋଲି ଗାନ୍ଧୀ ଖୋଲାଖୋଲି ଭାବରେ ମତବ୍ୟକ୍ତ କଲେ । ଫଳରେ ସୁଭାଷ ଇସ୍ତଫା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ।

କ୍ଷମତା ଓ ପଦପଦବୀର ମୋହଠାରୁ ସୁଭାଷ ଥିଲେ ଅନେକନ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ । ଅବଚଳିତ, ନିରହଙ୍କାର, ତେଜସ୍ୱୀ ସେଇ ବିପ୍ଳବୀ ପୁରୁଷଙ୍କର ଏଭଳି ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱକୁ ସମ୍ମାନିତ ନକରି ରହିପାରିଲେନି ବିଶ୍ୱକବି ରବୀନ୍ଦ୍ର ନାଥ । ବିଶ୍ୱକବିଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ

'ଦେଶନାୟକ' ଭାବେ ସମ୍ବୋଧିତ ଏହି ବିପ୍ଳବୀ ଜଣକ ଯେ କାହିଁକି ଗାନ୍ଧୀ ରକ୍ଷଣବାଦୀଙ୍କ ନିକଟରେ 'ଶତ୍ରୁ' ପାଲଟିଲେ ? ଏଭଳି ଏକ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ହୁଏତ ଆମ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତବର୍ଷର ଇତିହାସ ଦେବାପାଇଁ ଅସମର୍ଥ ହେବ । ସୁଭାଷ ଏହି ବିଡ଼ମ୍ବନାପୂର୍ଣ୍ଣ କଳଙ୍କିତ ଘଟଣାର ସୂତ୍ର ଆବିଷ୍କାର କରି କହିଥିଲେ – ''ଗାନ୍ଧିବାଦୀମାନଙ୍କର ଆଶଙ୍କା ଯେ, ଥରେ ସମଗ୍ର ଦେଶବ୍ୟାପି ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲେ ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଉପରୁ ସେମାନଙ୍କର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଓ ନେତୃତ୍ୱ ହାତଛଡ଼ା ହୋଇଯିବ । ତେଣୁ କଂଗ୍ରେସରୁ ସମସ୍ତ ବାମପନ୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ବାହାର କରିନେବାର ଏହି ସବୁ ହୀନ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଚାଲିଛି ।''

ସୁଭାଷ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ ଯେଉଁ ଗରିବ, ଖଟିଖିଆ, ମୂଲିଆ ବା ସଂଖ୍ୟାଧିକ ସର୍ବହରା ଶ୍ରେଣୀର ସ୍ୱାର୍ଥ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିପ୍ଳବ ରଚନା କରିଥାନ୍ତି, ଅବିକଳ ସୁଭାଷ ତାହା ହିଁ ଚାହିଁଥିଲେ । ସୁଭାଷ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ସଶସ୍ତ୍ର ବିପ୍ଳବଦ୍ୱାରା କେବଳ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦକୁ ହଟାଇଲେ ଭାରତବାସୀଙ୍କ ଭାଗ୍ୟ ବଦଳିବ ନାହିଁ । ପରନ୍ତୁ ଇଷ୍ଟ ଇଣ୍ଡିଆ କମ୍ପାନୀଦ୍ୱାରା ପ୍ରଚଳିତ 'ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ' ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଉଚ୍ଛେଦ କରି ଅଗଣିତ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଅର୍ଥନୀତିକ ଶୋଷଣରୁ ମୁକ୍ତ କରିବାକୁ ହେବ । ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା କହିଲେ ସଂଖ୍ୟାଧିକ ଭାରତୀୟ ସୁଖ ସ୍ୱାର୍ଥର କଥା ସେ ବୁଝିଥିଲେ । ତେଣୁ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନର 'ଆପୋଷହୀନ' ବିପ୍ଳବୀଧାରା ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରମିକ ଶ୍ରେଣୀର ସେ ଥିଲେ କ୍ରାନ୍ତିକାରୀ ଯୋଦ୍ଧା । କେବଳ ଏଇ ଶ୍ରେଣୀଗତ ତାରତମ୍ୟ ପାଇଁ ହିଁ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ଅପେକ୍ଷା ସୁଭାଷ ବୋଷ ଥିଲେ ତତ୍କାଳୀନ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦୀ ।

ଦୁର୍ବାର ଲଢ଼ାଇର ବ୍ୟୁହ ଭିତରେ ସମୟ ତାଙ୍କୁ ସମାଧି ଦେଇଛି ସତ, ଇତିହାସ ଜଣେ 'ଦେଶଦ୍ରୋହୀ' ଭାବେ ଅଭିହିତ କରିନାହିଁ ତାଙ୍କୁ । ତଥାପି ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ଓ ଆଦର୍ଶକୁ ନେଇ ଆଜି ନାନାବିଧ ପ୍ରହେଳିକା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ସେ ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟୀ । ଶାଶ୍ୱତ ମୁକ୍ତିର ସନ୍ଧାନୀ । ତେଣୁ ନେତାଜୀଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁକୁ ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଏ ନାହିଁ । ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ କହିଥିଲେ 'ତୁମେ ମୋତେ ରକ୍ତ ଦିଅ । ମୁଁ ତୁମକୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେବି ।' ସବୁକିଛି ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ସେଇ ବହ୍ନିପୁରୁଷ ଆଜି ଯେ ଆଉ ନାହାନ୍ତି, ଏହା ଯେମିତି ସତ୍ୟ, ତାଙ୍କର ଜୀବନ-ମୃତ୍ୟୁରେ ସେଭଳି ବୃଥା ସଂଶୟ ପ୍ରକଟ ନ କରି ଦେଶର ଏଇ ସନ୍ଧିକ୍ଷଣରେ ନେତାଜୀଙ୍କ ଆଦର୍ଶକୁ ଅନୁସରଣ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ମଧ୍ୟ ସେଇଭଳି ଏକ ଜରୁରୀ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେବା ଉଚିତ୍ ।

ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ଅଧ୍ୟାପକ
ଚାନ୍ଦବାଲି କଲେଜ, ଚାନ୍ଦବାଲି
ଭଦ୍ରକ-୭୫୬୧୩୩

ପେଟ୍ରୋଲିୟମ ଆଣ୍ଡ୍ ନାଚୁରାଲ ଗ୍ୟାସ ରେଗୁଲେଟରୀ ବୋର୍ଡ଼ର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ସଚିବାଳୟଠାରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନବୀନ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ ଭେଟି ଆଲୋଚନା କରୁଛନ୍ତି । ୨୨.୦୭.୧୦